

Linda Andernach Johannesen

En kirke uten vegger

Å FORMIDLE TROEN I EN SKIFTENDE TID

Luther Forlag

Copyright © 2022 Lunde Forlag AS
Sinsenveien 25, 0572 Oslo
www.lundeforlag.no

Luther Forlag er en del av Lunde Forlag AS

Omslag og illustrasjoner: Ole-Jacob Ebbesen
Grafisk utforming: Lunde Forlag
Trykk og innbinding: Livonia Print, Latvia

1. opplag 2022

ISBN 978-82-531-4917-2

INNHold

Forord	11
DEL 1	
1 Skatter skjult i mørket	15
Bort fra sentrum	15
En kirke uten vegger	16
I pausemodus.....	17
Avstand og nærhet.....	18
En invitasjon til noe nytt	19
Hjemmet – vår primære arena.....	22
De voksne kom først	23
Invitere til deltakelse.....	24
Lokale, men globale	25
Kultivere for vekst.....	28
2 Når alt blir stille	30
Noe ble tydeligere	31
Motoren har stanset	32
En passiviserende form.....	33
Kristne konsumenter	33
Aktiviteter med og uten hensikt	34
Gripe muligheten.....	37
3 Utfordringene	38
Relasjonene oss imellom	38
Invitert til relasjoner oss imellom	39
Invitere til Kristus.....	40
Passiv deltakelse.....	42
Kirke i sofaen.....	43
Fra tilskuer til deltaker	43
Hel, ikke oppsplittet	45
Aktivitetskirken	46
Mitt aktivitetsjag på 80-tallet.....	46
Funker det?	48
Hva er riktig nå?	50

4	Tilbake til det opprinnelige	52	Hvor to eller tre er samlet	91
	Periferi versus sentrum	53	Telle individer, ikke hoder	92
	Tøft for de unge	53	Mennesket i periferien	94
	Endre for å bevare	54	Det bestes fiende	95
	Relasjoner og enhet	55	En flaskehals	95
	Relasjoner og diakoni	56	Mange uten smågrupper	96
	Fra krykker til sunn gange	57	7 Ensomhet – vår tids pandemi	98
	«En enda bedre vei»	58	Tøft for studentene	99
5	Disippelkrakken	60	En buffer mot ensomhet	101
	Livslangt disippelskap	60	Være noe for andre	102
	Tre bein	61	Connectional	104
	Relasjonene	62	Relasjoner i undersøkelsen	106
	Relasjonen til Gud	62	Begynne tidlig	108
	Relasjonen til foreldrene	63	Etterpåklok eller bare klok?	110
	«Den andre stemmen»	64	Vi har kjent det på kroppen	111
	Rytmen – troens pulsslag	65	«Hva er det viktigste?»	112
	En rytme for hverdagen	66	8 Mulighetenes tid – om å vokse seg ung	116
	En praktisk tro hele uka	67	Dypt og bredt	116
	Rytmen i hjemmene	68	Kirkens eksamen	117
	Rytmen i smågruppen	70	Trenger vi et bygg?	118
	Den første smågruppen	71	Begrensningens mulighet	119
	Hjelp til å finne rytmen	72	Digitalt, ikke dårlig	119
	Grunnene	74	Å vokse seg ung	121
	Å vite hva jeg tror	74	Prioritering var vendepunktet	122
	Moden tro	76	Nøkkellederskap	124
	Ledere som tåler de unge	77	Empati med de unge	125
	Rytme, relasjoner og gode grunner, også i annerledestider	78	Ta Jesu budskap på alvor	127
	Ikke glem fikentreet	80	Et varmt fellesskap	130
	Vi må vite hvorfor vi gjør det vi gjør	81	Prioritere barn og unge	131
	Urovekkende tall	82	De beste naboene	136
	Det største budet	83	Et verktøy for alle tider	138
6	Relasjoner – akilleshæl og løsning	86	Én generasjon unna	139
	Rigge oss for disippelgjøring	86	9 Hjemmets og hverdagens kirke	142
	Begynne på nytt	87	Alt er endret, og ingenting er nytt	142
	Gjøre for noen få	88	Også de som ikke går i kirken	144
	Pløye i godvær	90	Et tenkelig sted å være	144

Fra nettvett til nettmett.....	146
Din lille kirke	147
Familie uansett sammensetning	149
Vi trenger hverandre	150
10 Et hjem med levende tro	152
Å vokse med, ikke fra.....	152
Glede, godhet og gjester	155
En ny ro	157
Frukt som deles.....	157
Tro i fellesskap.....	158
En praktisk tro	159
En samling for hver alder	160
Øve på å gjøre tro.....	161
Min kohort, min kirke.....	162
11 En kirke uten vegger.....	164
En tro midt i livet	164
Vaner for veien videre.....	167
Løsrevet og misjonalt.....	168
På bortebane.....	170
På de unges arena	171
Synlig og transparent.....	172
Et fellesskap for mage og hjerte	174
Bordets tjeneste	175
Alltid plass til én til	176
12 Kalibrert for den nye normalen	178
Et stødig evangelium.....	178
Mer enn en festballong	180
Å være den vi vil være.....	181
Ikke tvilen som er farlig!	182
Rytmer og relasjoner – igjen!.....	182
Evnen til å skjelne.....	184
Troen og arbeidslivet.....	185
Mulighetenes tid.....	186

DEL 2	
Resultater fra spørreundersøkelsen	189
Hvem har svart.....	189
Roller, kjønn, geografi og menighetsstørrelse.....	190
Hva gjorde menighetene før 12. mars 2020.....	192
Digitale grep etter 12. mars 2020.....	193
Gudstjenestebesøk	195
Fysiske muligheter etter 12. mars	197
Smågrupper i menighetene.....	199
Den menneskelige kontakten.....	202
Har vi lært noe av denne tiden?	204
Nye muligheter	205
Hva gjør vi med det?	206
Opplevelse av tap	208
Personlig opplevelse av pandemien	212
Hva skjedde, og hva lærte vi? Rapporter fra koronatiden.....	216
Anne Lene Otterøen, Awana og Fredheim arena	216
Runar Byberg, UIO/Misjon Uten Grenser	220
Elisabeth Saxe, Haugesund Misjonskirke	223
Føbe Edvardsen, barne- og familiepastor i Sarpsborg pinsemenighet.....	225
Torbjørg Oline Nyli, pastor i Ytre Randesund Misjonskirke i Kristiansand.....	229
Takk	231
Litteraturliste	232
Annen anbefalt litteratur	233

FORORD

12. mars 2020 – dagen som ble en merkedag i vår felles bevissthet. Fra den ene dagen til den andre gikk vi fra tidsklemme til god tid og klemmefrie soner. En del opplevde at den roligere tiden også hadde noe godt ved seg. For andre ble nedstengningen deprimerende. Selv om verden som sådan ikke endret seg over natta, gjorde rammene det. Og med endrede rammer kunne vi se virkeligheten gjennom et slags forstørrelsesglass: De som hadde det vanskelig fra før, fikk det verre; de som hadde det fint, fikk anledning til mer godt fellesskap hjemme, de som var ensomme fra før, ble mer alene enn noen gang; Hva fikk dette å si for oss som kirke?

Denne boken er skrevet midt under pandemien. Det betyr at jeg har forsøkt å analysere en virkelighet jeg selv har stått midt oppi. Det betyr også at jeg har sittet i et glasshus og skrevet. For jeg er helt klart en del av det problemet jeg ønsker å si noe om. Jeg håper imidlertid at jeg på sikt også kan bli en del av løsningen. Mitt største ønske er at denne boka vil være med på å peke ut veien videre! Jeg håper at vi kan få en økt bevissthet om hva som er vårt viktigste kall som kirke, og at vi kan se mer av hva Gud faktisk inviterer oss inn i. Jeg håper vi finner noen verktøy som kan hjelpe oss alle med å holde på det viktigste, slik at vi kan være en kirke som formidler tro i en skiftende tid.

I bokas første og lengste del drøfter jeg ulike problemstillinger som jeg opplevde ble tydelige under pandemien. Jeg drar inn erfaringer og forskning som sier noe om hva som er viktig for at mennesker skal få en slitesterk tro. I tillegg ønsket jeg å speile mine egne tanker opp mot refleksjoner andre gjorde seg i løpet av pandemien. Derfor inviterte jeg til en spørreundersøkelse rundt tematikken. Jeg presenterer og analyserer de viktigste funnene fra undersøkelsen i bokens del 2. I tillegg bruker jeg resultater og svar fra undersøkelsen gjennomgående. I del 2 finner du også

et kapittel der noen andre personer deler sine tanker og erfaringer fra tiden i unntakstilstand, og peker på mulige retninger for veien videre.

Jeg tror vi som kirke stadig trenger nye «pinseundere», det vil si at vi utrustes til å formidle Gud og livet med ham på en slik måte at de rundt oss forstår og tar det til hjertet. Ikke minst har jeg barna og de unge i tankene, og i møte med disse er særlig hjemmet og familien viktig. Det må understrekes at når jeg bruker ordet «familie» i boken, tenker jeg på alle typer husstander med mer enn én generasjon til stede, uavhengig av antall voksne og type konstellasjon. Familien er kort og godt det stedet der barnet eller ungdommen bor og lever. Men selv om familiens betydning er viktig, trenger den unge mer. Her kommer kirken og det større fellesskapet inn. Når vi kobler tro og hverdagsliv, både hjemme og på skole eller jobb, vil vi kunne formidle troen med større troverdighet – uten å skulle gjøre alt alene. Vi er bedre sammen.

Jeg lå våken flere netter våren 2020. Ikke fordi jeg var bekymret for covid, men fordi jeg hadde så mange tanker om hvordan vi som kirke ville møte den nye virkeligheten. Til slutt sto jeg opp og skrev en skisse til denne boken. Jeg hadde så mange spørsmål – og flere dukket opp underveis i pandemien. I denne boken stiller jeg disse spørsmålene, og deler mine tanker rundt dem. Ja, jeg kommer med nesten like mange spørsmål som jeg har innspill til svar, og håper å invitere til en refleksjon over hva vi er som kirke, og hvordan vi best kan være det vi er kalt til.

Håpet er at mine spørsmål setter i gang noen tanker som kan skape refleksjoner og samtaler i den enkelte og i menighetene, slik at vi kan lytte til Gud og høre hva han sier til oss nå, på dette stedet, i denne tiden, om det å være en menighet som formidler evangeliet på en måte som varer – også i skiftende tider. Da tror jeg vi kan bli en kirke – uten vegger, som synlig lever med Jesus midt i hverdagen.

28. juni 2021

Midt på et gårdstun på Skåtøy – uten vegger 😊

DEL 1

1. SKATTER SKJULT I MØRKET

«Hva er det største og viktigste budet?» Det var Jesus som fikk spørsmålet av noen som ville sette ham på prøve. Jesus svarte at det aller viktigste var å elske Herren Gud av hele vårt hjerte, og vår neste som oss selv.

BORT FRA SENTRUM

Nå er det covid-19 som har satt oss på prøve, og vi har blitt skjøvet inn i et hjørne der vi er nødt til å finne ut av det samme spørsmålet: Hva er det aller viktigste? Igjen er svaret: Å elske Herren Gud av hele vårt hjerte, og vår neste som oss selv. Når alt stopper opp, når vi blir tvunget til å kjenne etter hva som faktisk er det aller viktigste, er det det vi står igjen med: Elske Gud. Elske hverandre. Resten er detaljer.

Vi merker det når det er borte: Savnet av det som ikke lenger er. Og så kommer vi inn i nye vaner, der det å møtes føles fremmed, og jeg undres: Savnet jeg det egentlig? Jeg har hatt noen runder der jeg lurte på det. Og jeg må med hånden på hjertet si at jeg er neimen ikke sikker på om jeg savnet alt ved kirkelivet slik det var.

Jeg savnet folka, ja! Jeg savnet å kunne tilbe Gud i fellesskap, og å kjenne hvordan jeg blir berørt når vi løfter Jesus-navnet opp sammen. Til tider kunne fellesskapet bli overskygget av så mye aktivitet at det

Til tider kunne fellesskapet bli overskygget av så mye aktivitet at det bikket over i travelhet. Og det savnet jeg ikke.

bikket over i travelhet. Og det savnet jeg ikke. Det var så lett å sitte i gudstjenesten med en passiv og vurderende holdning. Man kunne bli tilskuer.

Det savnet jeg heller ikke. Og jeg lurer på: Er det sånn at enkelte ting ved menigheten, med travelheten og passiviteten som ytterpunkter, blir sentrifugalkrefter som drar oss bort fra sentrum?

EN KIRKE UTEN VEGGER

Tidligere har jeg dykket ned i hva som gjør at troen fester seg i den unges hjerte, og jeg har jobbet i flere år med tematikken. En del av mine erfaringer rundt dette skrev jeg om i boken *Hver tid teller*¹. Nå ønsker jeg å gå videre med det jeg skrev der, samt se på ting jeg har lært siden den boken ble gitt ut, og jeg ønsker å se det hele i lys av covid-19. For hva skjedde egentlig med oss da Norge stengte ned 12. mars 2020? Hvordan møte vi som kirke de utfordringene viruset ga? Og hva avdekket dette om hvordan vi tenker trosformidling? Når jeg sier «trosformidling», mener jeg i vid forstand! Jeg mener ikke trosopplæringsprosjekter eller trosopplæringsplaner. Jeg snakker om å ha en tro i hverdagen, om å la den få synlige konsekvenser for valgene vi tar, slik at vi kan koble oss på det Gud allerede gjør, og at vi gjennom det kan være med og utgjøre en forskjell. Ved det vil vi kunne formidle hva Jesus betyr for oss, både til våre barn, til kollegaene våre og til dem vi lever sammen med – på en naturlig og integrert måte. Trosformidling handler i denne sammenhengen om hvordan vi formidler det som, når alt kommer til alt, er det aller dypeste og viktigste for oss.

Hvordan ser dette ut i lys av korona, både for meg som enkeltindivid, og for oss som menighetsfellesskap? Kan vi se på begrensningene som mer enn bare utfordringer? Kan det være at det også finnes en del muligheter her? Hva om vi tar en ekstra

titt på det vi gjør i menighetene våre, med en bevissthet om at det er flere hverdager enn søndager?

Noen ganger har jeg snakket med kirkefolk som ønsker å være en del av

«en kirke uten vegger», det vil si å være i en kirke som er synlig og åpen for folk flest, et sted der det er lett å komme. Nå sto vi uten anledning til å

¹ Linda Andernach Johannesen: *Hver tid teller*, Luther forlag, 2018. Jeg kommer til å vise til denne boken ved flere anledninger, da dette er tematikk som delvis berøres der.

møtes i bygningene, og vi ble nettopp det: en kirke uten vegger. Ja, vi ble faktisk en kirke uten hus. I dette kan det ligge mange muligheter.

Bibelen skriver om å finne «skatter som er skjult i mørket»². Tenk om vi som kirke – i videste forstand – kunne bruke denne ganske så mørke tiden til å lete fram noen skatter, skatter vi både kan glede oss over nå, og i kommende tider! På den måten kan vi bli en kirke som er kalibrert for verden slik den er, ikke slik den en gang var, eller slik vi skulle ønske den ville være.

I PAUSEMODUS

2020 er et år som vil leve i vår felles, globale bevissthet som «koronaåret». Det begynte ganske vanlig, med nyheter fra inn- og utland som ikke fikk oss til å heve øyenbrynene nevneverdig. Så, fra 7. januar, begynte vi å høre at et nytt virus hadde begynt å spre seg i den kinesiske storbyen Wuhan, og vi var nok mange som tenkte at dette angikk Asia, ikke Skandinavia. Det viste seg at viruset spredte seg i rekordfart, og allerede 30. januar erklærte WHO utbruddet som en «alvorlig hendelse av betydning for internasjonal folkehelse»³. For Norges del gikk det halvannen måned fra denne erklæringen til vi fikk nasjonal nedstengning. 12. mars innførte regjeringen, med statsminister Erna Solberg i spissen, de mest drastiske inngrepene i nordmenns sosiale frihet siden andre verdenskrig. Skoler og barnehager ble stengt, og hjemmeskole ble innført. Folk ble pålagt å ha hjemmekontor i den grad det var mulig, og forsamlinger på mer enn ti personer ble forbudt. Ikke lenge etter ble dette tallet nedjustert til fem. Vi kunne ikke lenger ha gjester, og enmeters-regelen ble innført, en meter som etter kort tid ble til to: Var man sammen med mennesker utenfor sin egen husstand, måtte man holde en avstand på minst to meter.

På et øyeblikk skulle all fysisk kontakt unngås, tradisjonelle hilsemåter ble erstattet med stadig flere kreative varianter; gikk man tur i skogen, smilte man vennlig mens man gikk i halvsirkel rundt hverandre. Dette fikk til og med et eget begrep – *buing* – siden man gikk i bue rundt dem man møtte. Dessuten ble «karantene» et velkjent, men ikke særlig populært

² Jesaja 45,3.

³ <https://helsenorge.no/sykdom/infeksjon-og-betennelse/coronavirus>

begrep. Hadde man vært på reise til et annet land, måtte man holde seg i egen heim eller på karantenehotell i to uker, før man kunne begynne å bevege seg fritt – innenfor retningslinjene, selvsagt.

Selv var jeg på det årlige vintermøtet til «Pastor- og medarbeiderforeningen» (PMF) i Misjonskirken Norge da statsminister Solberg stengte landet. Dette vintermøtet bar sterkt preg av korona. Vi, som er glade i å hilse hverandre, om ikke med hellige kyss, så i hvert fall med hellige klemmer, måtte finne oss i å bruke fotsåler og albuer. Også innholdet på møtene var preget av korona, og vår egen sikkerhetsansvarlige hadde en gjennomgang av sin vurdering av situasjonen. Og da hele gjengen satt benket foran regjeringens redegjørelse på TV torsdag 12. mars klokka 14, ble det bekreftet at vår sikkerhetsekspertise var helt på linje med Erna: Ingen større forsamlinger var tillatt de neste ukene.

AVSTAND OG NÆRHET

På samme måte som du ganske sikkert vet hvor du var da du hørte om tragedien i regjeringskvartalet og på Utøya i 2011, er muligheten stor for at du kan si hvor du var da du hørte at Norge ble nedstengt 12. mars. Jeg var altså på PMFs vintermøte. Og jeg er så glad for at jeg var nettopp der. Vi fikk samlet oss, vi fikk drodlet med hverandre om hvordan dette kunne se ut fremover, vi fikk kastet ut mange ideer om hvordan vi kunne møte dette – vi fikk en «samling i bønn», og ble rustet til å betjene våre menigheter og vår organisasjon i møte med den nye hverdagen. Da vi dro hjem, var det med en klar beslutning om at vi sammen skulle gjøre alt vi kunne for å være kirke også nå, i denne situasjonen.

Fra den ettermiddagen var det som om hele Norges befolkning skrudde om på en indre, mental bryter, og vi la om alle våre vaner. En stor nasjonal dugnad var i gang. Folkehelseinstituttet (FHI), statsministeren med sine aktuelle statsråder, og ikke minst assisterende direktør i Helseledelse, Espen Rostrup Nakstad, ga oss betingelsene. Sistnevnte ble faktisk utnevnt til årets mann i 2020⁴, på grunn av hvordan han tydelig kommuniserte hva dette viruset var og hvordan vi skulle forholde oss

⁴ Kåret av VG, basert på folks stemmegivning. <https://www.vg.no/nyheter/innenriks/i/jB3EoL/espen-rostrup-nakstad-er-aarets-navn-i-vg>

til det. Fra nå av ble hjemmekontor, hjemmeskole og hjemmebarnehage det normale, og vi sjonglerte med egne arbeidsoppgaver sammen med skolestoff som Pytagoras og europeiske hovedsteder. Musikere streamet konserter fra egne stuer, og på nyhetene rapporterte journalistene fra hjemmekontoret. Med det fikk vi et innblikk ikke bare i nyhetsverdenen, men også i reporterens hjemmemiljø. Vi fikk sågar et sjarmerende glimt av sønnen til NRKs kommentator, om enn ikke helt planlagt fra kommentatorens side⁵. Vi ble alle mer menneskelige, på et vis, idet vi viste hverandre mer av våre private sfærer.

Mange merket også denne menneskeligheten ved at de opplevde en større grad av vennlighet. Siden vi nå måtte avstå fra å håndhilse og klemme, ble smilene og de små hei-ene ekstra viktige. Overalt så vi tegninger og plakater skrevet av både voksne og barn, med variasjoner over budskapet «Det går over» og «Ta vare på hverandre».

Vi ble alle mer menneskelige, på et vis.

EN INVITASJON TIL NOE NYTT

Etter 12. mars 2020 skulle vi ha få eller ingen nærkontakter utenom egen husstand; hjemmet ble vår lille «kohort»⁶. Alt som var planlagt av konserter, konferanser, møter og andre større treff, ble avlyst. For kirkenes del innebar det at gudstjenesten, som i så mange år har vært den viktigste møteplassen, ble borte. Fra å ha et fast møtepunkt hver uke, skulle ikke lenger menigheten møtes til fellesskap, tilbedelse, nattverd og forkynnelse. Plutselig ble kirkekaffen kald og kirkebakken tom. Alt vi satt igjen med, var vårt eget hjem, og de vi eventuelt delte det med. Det ble tydelig at det er hjemmet som er vår base for det meste i livet: for nære relasjoner, for læring og for fellesskap, både fellesskapet oss troende imellom, og mellom oss og Vår Herre. Og med den erkjennelsen ble det tydelig at det

⁵ https://www.nrk.no/video/uventet-gjest-paa-hjemmekontoret_cd07cbd0-3b32-4a11-b785-bebb011bf9cb

⁶ Kohort er et begrep som brukes både i samfunnsvitenskap og i epidemiologi om et antall personer i en befolkning som studeres over en tidsperiode. Ordet fikk en ny betydning i forbindelse med korona-pandemien i 2020. Det ble da innført som betegnelse på en fast gruppe av få individer med minst mulig kontakt med individer utenfor sin egen gruppe. Inndelingen i kohorter ble gjort for å begrense smitte. Kilde: Store Norske Leksikon, www.snl.no

er hjemmet, ikke kirken, som er det primære stedet der vi kan lære Jesus å kjenne. Ikke minst gjelder det barna og de unge. Kirkebygget og dets aktiviteter kan tas fra oss, men kirkens fellesskap, *koinonia*, kan leve videre i hjemmene, fordi *ekklesia* kan leve videre i mindre enheter.⁷ I de små

Plutselig ble kirkekaffen kald og kirkebakken tom. Alt vi satt igjen med, var vårt eget hjem, og de vi eventuelt delte det med.

fellesskapene var det fortsatt mulig å leve ut, dele og formidle livet med Jesus. Kirken, forstått som samlingene i selve bygget, er riktignok ingen uviktig brikke i trosformidling, men den er ikke den viktigste. Og fra 12. mars 2020 var denne brikken lagt tilbake i esken.

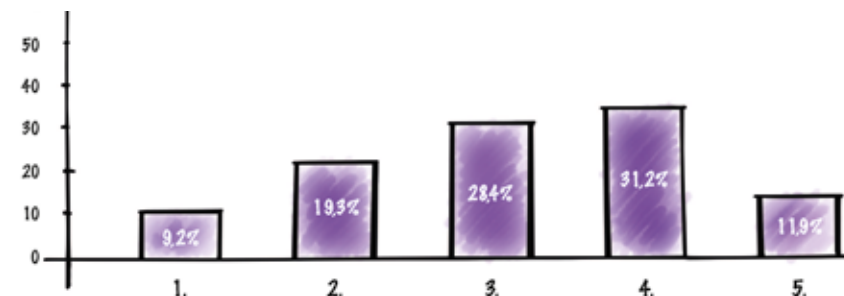
Tider i unntakstilstand kan invitere oss til å lære. Ingen ønsket invitasjon, riktignok, men like fullt noe vi kan forsøke å bruke konstruktivt. Hva vi gjør med slike invitasjoner, er faktisk en liten ildprøve for kirken. Om vi som kirke benytter anledningen og takker ja til invitasjonen, vil vi kunne se tilbake på dette som en «mulighetstid», ikke bare en krisetid. Ja, jeg tror faktisk det også gjelder hver enkelt av oss. For hvordan vil vi egentlig leve? Kanskje er det flere enn meg som har reflektert over dette gjennom koronatiden. Som for kirken, tror jeg at det også for oss som enkeltpersoner ligger noen muligheter her, om vi velger å ta invitasjonen på alvor.

Jeg nevnte i forordet at jeg som en forberedelse til denne boka gjennomførte en spørreundersøkelse blant ledere og ansatte i menighet. I sine svar bekreftet mange at de kjente på en slitasje gjennom pandemien:

⁷ I Bibelen brukes ikke ordet «kirke» om en fysisk bygning, men om den fysiske forsamlingen av mennesker som samles rundt Jesus Kristus. Om dette brukes begrepet *ekklesia*, om menighetens mennesker, helt uavhengig av en fysisk bygning. I årenes løp har ordet «kirke» fått en annen betydning i vår bevissthet, der vi knytter «kirke» mer til selve bygget enn til forsamlingen. Bibelen bruker begrepet *koinonia* om *fellesskapet mellom menneskene* i forsamlingen. Mens *ekklesia* er fysisk og konkret, er *koinonia* abstrakt. <https://ramunddal.com/wp-content/uploads/2019/03/Dere-er-Kristi-kropp-Artikkel-nett.pdf>

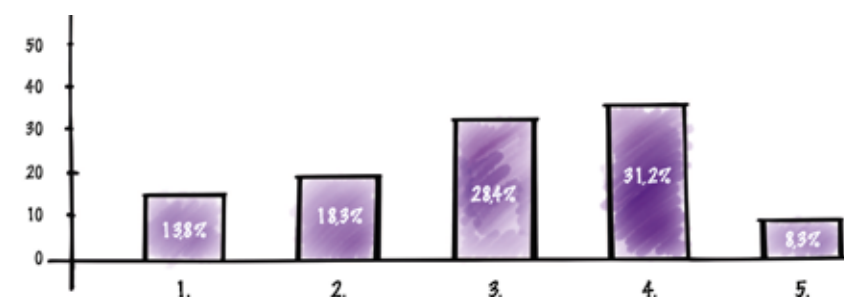
Koronatiden har tappet meg for krefter i tjenesten

109 responser

Koronatiden har tappet meg for krefter i det personlige livet

109 responser

Tenk om vi kunne se tilbake på denne tiden som noe som ikke bare tappet oss for krefter. Tenk om den også kunne drive oss inn til kjernen av hva det vil si å være kirke, slik at vi så tydeligere hvordan vi kan være Jesu etterfølgere i en postkristen tid.⁸ Da kan vi bli en kirke som lever ut Jesu budskap på en måte som treffer vår tids medmennesker. Da vil både barna og de unge i menighetene våre, og våre venner og kolleger som ennå ikke kjenner Gud, få oppleve at Jesu invitasjon til fellesskap og oppreisning er vel verdt å ta imot og leve i. For Guds evangelium er et budskap for enhver tid, også for tider etter dette.

For Guds evangelium er et budskap for enhver tid, også for tider etter dette.

⁸ I et postkristent samfunn er ikke lenger kristendommen den dominerende religionen, og andre verdier og verdensbilder preger samfunnet og kulturen.

HJEMMET – VÅR PRIMÆRE ARENA

Da alt annet stengte, var det hjemmene som sto igjen som vår faste base. I *Hver tid teller* er nettopp dette et viktig prinsipp: Hjemmet er vår viktigste arena, også når det gjelder trosformidling. Forskning viser at det vi opplever i barndomshjemmet, har stor, ja, avgjørende, betydning for hvordan vår voksne tro blir. Det viser seg imidlertid at få kristne familier har innarbeidet en vane der de snakker sammen om troen, ber sammen eller deler troen på andre måter. Mye tyder på at foreldre kjenner seg usikre i rollen som trosformidlere. Her har kirken en jobb å gjøre, dersom dens ledere ser det som en primæroppgave å utruste hjemmene til å utøve en synlig tro i hverdagen. Da vil kirken og hjemmet trekke i samme retning, og sannsynligheten for at troen får et godt rotfeste i de unge, vil øke.

At hjemmet er den viktigste arenaen for trosformidling, er noe kirkeledere har blitt mer og mer bevisste på. Stadig flere har fått det på sin agenda, og vi er mange som er glade og takknemlige for det. Tematikken har blitt løftet fram i bøker, på store og små konferanser, og over utallige kaffekopper, der mennesker har delt sine tanker rundt dette. Likevel er det verdt å spørre: Hva har denne kunnskapen betydd for våre praksiser? Mange menighetsledere har fått øynene opp for foreldrenes viktige rolle i formidling av troen i hverdagen. Det er bra. Men i hvor stor grad har det ført til at menighetsmedlemmene har fått konkrete verktøy til å kunne være kirke midt i hverdagen? Har menighetene lagt en målrettet plan for hvordan de kan hjelpe den enkelte til å være kirke der de er?

Dersom menighetene hadde hatt en strategisk plan for å utruste medlemmene til å leve ut troen i hverdagen, ville ikke nedstengningen ha blitt et så stort problem som den tilsynelatende ble. Da ville både foreldre og

Gudstjenesten er viktig, men den er ikke et mål i seg selv.

andre vært bedre rustet til å dele troslivet i hverdagen, både med hverandre og med sine barn og unge. Da hadde vi hatt en rytme for å være kirke i hverdagen, uten å være avhengig av en større samling. Da ville vi vært vant med at hovedpulsene for troen vår slo i hverdagen, ikke kun under søndagens gudstjeneste. Men det krever at vi tenker nytt om

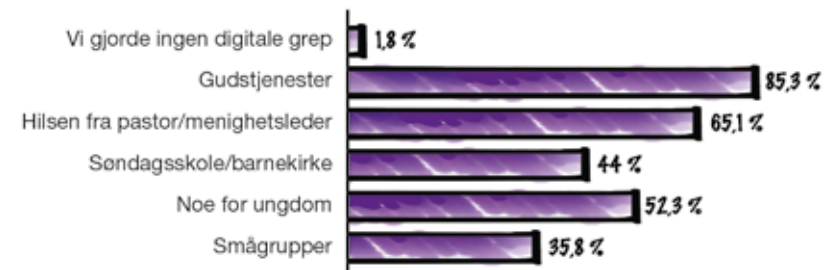
gudstjenesten og hensikten med den. Gudstjenesten er viktig, men den er ikke et mål i seg selv.

DE VOKSNE KOM FØRST

Hadde dette vært tilfelle i brorparten av menighetene våre, ville ikke nedstengningen av kirkene ha vært en så stor overgang som den faktisk ble. For det ble en overgang, og savnet ble stort for mange. Men ut av savn kan mangt fødes, og nå fødtes mye kreativitet. Det ble laget gudstjenester på nettet, søndagsskole-show for barna og mye annet bra.

Svarene fra spørreundersøkelsen bekreftet nettopp dette inntrykket: Mange menigheter gjorde mye for å koble seg på medlemmene digitalt. På spørsmålet om i hvor stor grad menighetene innførte digital kirke etter 12. mars, ga over halvparten (54 %) enten en firer eller en femmer (de to høyeste svaralternativene) som svar, mens 40 respondenter (37 %) satte en treer. Med andre ord: De aller fleste menighetene tok ganske mange digitale grep.

Så hva gjorde de? Først og fremst hadde de fleste menighetene den voksne medlemsmassen i fokus, siden hele 93 menigheter (85 %) produserte digitale gudstjenester for de voksne, i tillegg til at 71 menigheter (65 %) begynte med digitale hilsener fra pastor eller prest. Om lag halvparten av menighetene lagde digitale samlinger for barn og ungdom, henholdsvis 44 og 52 prosent.

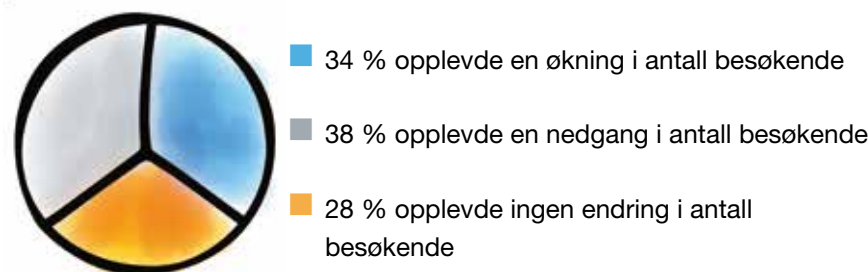

Det var stor variasjon på innholdet i disse digitale samlingene, og på motakelsen av dem. Noen menigheter opplevde en økning i antall besøkende sammenlignet med tiden før korona, mens andre opplevde det motsatte.

Blant dem som svarte på undersøkelsen, var det respondentene fra Den norske kirke som rapporterte om størst økning i antall besøkende,

mens Misjonskirken Norge hadde størst nedgang. Jeg går dypere inn i resultatene fra undersøkelsen i kapittel 13.

Endring i antall besøkende fra vanlige gudstjenester før 12. mars til digitale etter 12. mars

INVITERE TIL DELTAKELSE

Det var altså om lag halvparten av menighetene i undersøkelsen som inviterte barna og de unge til digitale samlinger. Da påsken nærmet seg, ble imidlertid barne- og familiefokuset stadig større. Mange menigheter lagde flotte ressurser til hjemmene, og familier fikk levert «påske-pakker» med aktiviteter, andakter og annet man kunne gjøre sammen. Noen utformet egne søndagsskole-sendinger, mens andre arrangerte familiesamlinger på Zoom.

Og nettopp dette med at familiene ble invitert til å gjøre noe i fellesskap, var positivt. Det var viktig at barna fikk noe å gjøre sammen med foreldrene hjemme. Å sitte passivt og se på et digitalt møte som om det var barne-tv, kan funke én gang, kanskje to. Deretter er det sannsynlig at menighetens barneopplegg taper i konkurransen med NRK Super og Disney Channel. Jeg tror det er viktig å heller hjelpe foreldre med å organisere en koselig samlingsstund hjemme, slik det ble gjort mer av etter hvert under nedstengningen. For det første trenger foreldre ofte hjelp til å sette Jesus på agendaen med sine barn, og disse pakkene var et godt verktøy i så måte. For det andre trenger barna at troen blir noe man gjør, ikke bare noe man sitter og ser på. Man kan for eksempel hjelpe familiene til å gjøre

noe sammen, slik at de ser hvordan et bestemt tema kan få konsekvenser i livet deres. Eller man kan hjelpe familiene til å snakke sammen om det som har med livet med Gud å gjøre. Det kan styrke hverdagstroen i en familie. Når kirken bistår hjemmene til å lykkes på hjemmebane, vinner alle – barna, foreldrene og kirken. Nettopp det skjedde i påskedagene 2020. Ved ikke bare å invitere til en digital samling eller YouTube-sending, hjalp kirkene mange medlemmer til en felles, aktiv deltakelse, kort sagt til å være kirke sammen hjemme.

Min tidligere kollega Viggo Klausen⁹ er kjent for mange som reisende barneforkynner. Han var en av dem som heiv seg rundt da nedstengningen var et faktum. I løpet av kort tid produserte han filmer som familier og enkeltpersoner i det ganske land kunne bruke i påsken. Det var én film for hver helligdag i påskeuken. Men det beste var det tilhørende «pekearket» som skulle hjelpe familiene til å snakke sammen om filmens innhold, altså temaet for den aktuelle påskedagen. (Han laget også filmer over samme lest til Kristi himmelfartsdag, pinse og advent.) Bakgrunnen for å ha slike pekeark var kunnskapen om at mange voksne synes det er vanskelig å snakke om troen med barna sine. Med noen enkle verktøy kunne foreldrene lettere gjøre mer av det de forhåpentligvis ønsker: dele troen med barna sine og få noen gode samlingsstunder om Gud. Du finner filmene med Viggo på Misjonskirken UNGs YouTube-kanal, ved å søke etter «Påske med Viggo».

LOKALE, MEN GLOBALE

Koronasmitten og restriksjonene knyttet til pandemien, kom i en tid der vi hadde mange digitale hjelpemidler tilgjengelige, klare til å brukes. Det ble hevdet at vi på to uker fikk en digital kompetanseheving tilsvarende 10–15

⁹ Viggo sluttet i Misjonskirken UNG 1. august 2021. Etter dette er han 100 % selvstendig, og driver «Velkommen hjem», et kreativt arrangement der barnefamilier utfordres til å invitere Jesus hjem. Se www.velkommenhjem.org for mer informasjon.

år. Nå tok vi i bruk alle verktøyene vi lenge hadde ønsket å benytte, men aldri tatt oss tid til å lære skikkelig. Det var bare å hive seg uti det.

Et resultat av dette var at de digitale verktøyene bandt oss sammen på tvers av geografiske avstander og isolasjon. Samtidig har det aldri før vært rapportert om så stor ensomhet som i denne perioden. Det er et paradoks at vi både var tettere på hverandre og mer alene. De digitale hjelpemidlene gjorde nok isolasjonen litt mindre ensom, men det digitale fellesskapet kan aldri erstatte det fysiske og varme fellesskapet.

Menigheter og forsamlinger, små som store, heiv seg rundt, og begynte å streamer gudstjenester og andre samlinger. Plutselig kunne folk snike seg inn på gudstjenesten usett, og vi fikk en gylden anledning til å vise hva vi forsøker å formidle uke etter uke, også til folk som vanligvis ikke oppsøker oss fysisk.

Det som var felles for alle, var at virkeligheten slik vi kjente den før korona, var som blåst bort. Måten vi til nå hadde organisert kirkelivet og

Er det mulig å se på denne krevende fasen som en treningsperiode? Som en tid der vi ble bedre rustet til å være en kirke som når vår tids mennesker med det glade budskapet om Jesus?

gudstjenestene på, måtte tilpasses det nye og omkalibreres. Utdelingen var at denne rekalkibreringen måtte skje kontinuerlig, siden det stadig var nye retningslinjer å forholde seg til.

Er det mulig å se på denne krevende fasen som en treningsperiode? Som en tid der vi ble bedre rustet til å være en kirke som når vår tids mennesker med det glade budskapet om Jesus?

Den verden vi har erfaring med, og som vi har utdannet mennesker til å lede menigheter i, er i endring. Ikke bare i form av en krusning på overflaten, men i selve strukturene, på dypet. For korona er vel egentlig bare toppen av et isfjell. Ja, egentlig viste korona oss hvordan samfunnet endrer seg. Verdens utvikling er ikke lenger forutsigbar. Vår verden, som tidligere var delt inn i geografiske soner, er nå knyttet sammen på en sømløs måte gjennom internett. Alle våre datamaskiner er knyttet sammen, og informasjonsflyten går ufattelig fort. Slik også viruset spredte seg fort, fordi verdens befolkning flytter stadig på seg. Mark Sayers, en pastor i Red Church i Melbourne, Australia, kaller dette en «global globalisering», i motsetning til forrige århundres globalisering, som primært var preget av

amerikanisering.¹⁰ Selv om den ene bevegelsen er analog, og den andre er digital, illustrerer de hvor sammenfiltret det analoge og det digitale er blitt.

I dag kan en bevegelse fra et lite land som Norge forårsake store endringer, vel så mye som en bevegelse fra et stort land. Fordi alle kan se hva som skjer overalt. Går noe viralt, vet «alle» det. Samtidig ga pandemien oss restriksjoner som gjorde at vi ble mer lokale enn på lenge: Vi kunne knapt forlate egen kommune, og både skole og jobb skulle gjøres hjemmefra, om mulig. Det ga oss nok et paradoks: Selv om vi fysisk sett var mer lokale enn på lenge, kunne vi ha daglige møter over nettet med folk fra hvor som helst i hele verden.

Charli D'Amelio er en amerikansk influenser og danser, som lager videoer på det sosiale nettverket TikTok. Hun ble født i 2004, og slo skikkelig gjennom da hun, som en helt vanlig jente på 14–15 år, begynte å legge ut korte dansesnutter på TikTok. Følgerne hennes elsker å lære seg de 15–30 sekunder lange TikTok-dansene hun lager; du har kanskje sett dem i bybildet eller på familieburdager, der de unge plutselig drar i gang en kort dans til en poplåt – som «alle» kan! Charli kalles «Dronningen av TikTok» og er den personen som har flest følgere på plattformen, med 126 millioner per oktober 2021 – og det øker hele tiden! Influensere som Charli og andre gjør at TikTok har blitt den viktigste promoteringsarenaen for popartister. Får de en dans som slår an med deres låt, har de garantert en hit.¹¹

Sayers sier videre at vi lever i en helt spesiell endringstid, på linje med den som kom med boktrykkerkunsten. Vi har vært gjennom den industrielle og den teknologiske revolusjonen; nå er vi i nettverks-revolusjonen. Dette har forandret verden på en dypere måte enn covid har gjort, mener Sayers, og

¹⁰ Fra podcastene «Rebuilders» og «The Cultural Moment», fra henholdsvis menigheten Red Church og Mark Sayers.

¹¹ Om du lurer på hvordan dansene hennes ser ut, kan du søke henne opp på både TikTok og Instagram – begge deler er apper du kan laste ned på smarttelefonen din.

som kirke må vi forholde oss til de nye spillereglene. Så hvordan ser disse spillereglene ut? Det kan nok være vanskelig å si noe bastant om disse, nettopp fordi verden er i stadig endring.

Det som er sikkert, er at det ikke lenger holder å drive menighet slik vi alltid har gjort, om vi håper å nå neste generasjon og nå kirkefremmede. Vi må utvikle en smidighet i hvordan vi leder menigheten, slik at vi stadig kan omkalibrere oss i forhold til nye rammebetingelser i en skiftende tid. Samtidig må vi holde fast på det som er evangeliets kjernebudskap, det som er uforanderlig, bærende og relevant til alle tider. Smidig og fleksibel på den ene siden, fast og stødig på den andre. Som kirke er det helt vesentlig at vi har visdom til å skjelne hva som er rett til enhver tid.

KULTIVERE FOR VEKST

Koronapandemien ga oss et pusterom i denne endringstiden. Nå kan det hende du protesterer vilt, for denne tiden har sannelig ikke vært en pust i

Siden alt annet er i endring, er det også mulig å gjøre de endringene som trengs.

bakken for kirkeledere (eller andre ledere, for den sakens skyld). Det har snarere vært få muligheter til å puste med magen og ha lave skuldre. Jeg vil likevel påstå: Tider i unntakstilstand kan være gyldne perioder til å foreta de

nødvendige endringene i møte med det som ligger foran. Siden alt annet er i endring, er det også mulig å gjøre de endringene som trengs. Vi må bare være bevisste på mulighetene som finnes, og vite når vi skal være fleksible og når vi skal stå fast.

Annerledestider kan være en anledning til å se seg selv og sin menighet med et utenfra-blikk. Når det «normale» ikke lenger finnes, blir det lettere å se den ordinære driften på avstand, og trolig lettere å vurdere det

Unntakstilstand kan med andre ord hjelpe oss til å tenke nytt om egen virksomhet og tjeneste.

vi driver med. Unntakstilstand kan med andre ord hjelpe oss til å tenke nytt om egen virksomhet og tjeneste.

Denne tiden kan hjelpe oss til å skille vesentlig fra uvesentlig, vise oss hva vi bør fortsette med, hva vi bør slutte med, og hva vi bør endre på. Mest trolig finnes det ikke entydige svar på dette, blant annet fordi det avhen-

ger av konteksten. Likevel tror jeg koronatiden kan gi oss noen generelle signaler, og lære oss noe om å være en kirke som når neste generasjon.

Et utfordrende kjennetegn ved neste generasjon er at den forandres nærmest fra årskull til årskull. Det betyr at vi som ledere hele tiden trenger å lytte til hva de unge sier, til hva som er deres generasjons store spørsmål. Samtidig må vi fortelle dem hva som er gyldig til alle tider, og gjøre det på en måte som er forståelig for dem. På den måten får neste generasjon muligheten til å se hvem Jesus er, bli kjent med ham, elske ham og velge å følge ham resten av livet. Det er Gud som skaper ønsket om å følge Jesus hos de unge, akkurat som han gjør det i hver av oss. Men vi kan kultivere et miljø som gjør det lettere for de unge å få øye på hvem Jesus er, slik at Guds rike kan vokse. Vi skaper et miljø som er egnet for vekst.¹² Selve veksten må vi overlate til Gud, og ha tillit til at det er han som skaper den, ikke vi.¹³ Gjør vi ikke dette for hver eneste generasjon, vil kirkene våre dø ut!

Vi skaper et miljø som er egnet for vekst. Selve veksten må vi overlate til Gud

Skillet mellom generasjoner kan oppstå fort. Det oppdaget jeg en dag min da 20-årige sønn kommenterte sin seks år yngre lillesøster og hennes venners bruk av nettbrett. Han sa: «Jeg er så glad for at jeg fikk være barn før nettbrettene kom!» Jeg så på ham, overrasket. Tenkte: *Har ikke dere hatt samme barndom?* Han opplevde det ikke sånn.

Spol noen år fram, og lillesøster har blitt 17. Hun har observert noen små barn som lot som de snakket i telefonen, og nå gjenforteller hun det til meg, mens hun illustrerer et slags tegnspråk for ordet «telefon». Hun holder hånda opp til øret som om det er et telefonrør, og sier: «Sånn gjorde vi da vi skulle mime telefon. Det gjør ikke de. De gjør sånn!» Hånden endrer seg fra et «rør» til en flat hånd – en smarttelefon. «Jeg synes det er så trist!» sier hun. Og jeg tenker: Endringer skjer fort! Når til og med mine barn opplever at endringer skjer raskt, hvordan skal jeg da klare å henge med?

¹² Scott Cormode: *The Innovative Church*. Baker Academic, 2020.

¹³ 1 Kor 3,6.